

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ Г.С. СКОВОРОДИ

*Мозолевич В.О., Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна*

Становлення української державності видається неможливим без переосмислення свого минулого, усвідомлення особливостей формування національного менталітету, національної своєрідності й самобутності. Одним з найвидатніших українських мислителів заслужено вважається Григорій Сковорода. Він поставив у центрі своїх філософських роздумів людину, шукав шляхів до її порятунку саме як Людини – істоти вищої, богоподібної, котрій для відчуття щастя на землі не досить багатства, почетеї і високих посад, а найбільше потрібний душевний мир та злагода в суспільстві.

В сучасному українському суспільстві особливої цінності набуває сукупність таких «вічних» питань, як сутність людини, сенс її життя, місце і статус у світі, суспільстві, виховання людини розумної, діяльної, такої, що може бути щасливою. У зв'язку з цим, всебічний розгляд в контексті сучасної етико-соціальної практики ідейних здобутків української ранньомодерної доби, зокрема філософського надбання Г.С. Сковороди а еволюції в ньому антропологічної проблематики, є актуальним і сьогодні.

Літературна спадщина філософа, письменника – просвітителя Сковороди, незважаючи на її певну обмеженість, загалом насичена прогресивними тенденціями і належить до важливих надбань української культури минулого. Він є одним із перших в українській літературі того періоду дав зразки філософської пейзажної лірики, вивів байку на шлях самостійного розвитку і цим самим вплинув на розвиток філософської антропології. Це дозволило йому предтечею нової української літератури.

Домінування філософських ідей та тем в усіх творах Сковороди, їх наскрізний характер, створюють враження перетворення творчого корпусу мислителя в єдиний гіпертекст, в якому розуміння основних організуючих ідей дає ключ до тлумачення будь-якого окремо взятого твору.

Філософія Григорія Сковороди не оформлена у вигляді традиційної категоріальної системи. В духовних пошуках його не стримують догматичні філософські та богословські традиції, поняття та принципи. Своє вчення Сковорода розвиває на основі власного бачення Бога, Світу та Людини.

Оскільки людина, смисл її життя та діяльності – центральні в творчості Сковороди, то можна стверджувати, що безпосереднім об'єктом його досліджень була людина.

Людина, думає Сковорода, розділяється на дві істоти: видиму та невидиму, внутрішню людину. Видима людина існує як машина, внутрішня – у вигляді слова, що втілює думку, як машина – хитрість механіка.

Людина в розумінні Григорія Сковороди безсмертна. Безсмертя у філософії Сковороди виражається в термінах «дійсне», «істинне». Безсмертя – це атрибут «дійсної людини», життя якої наповнює сенсом тілесну оболонку – тінь.

Філософ пише, що наше тіло є лише примара «дійсної людини». Ця людина має багато відбитків у житті, що виходять назовні і так само легко ховаються в оригіналі, «наче гілки в зерні своєму». «Дійсна людина» є присутністю Бога в людському бутті, саме ця присутність, на думку філософа, являє собою її глибинну сутність. Тому пізнання свого безсмертя є пізнання самого Бога.

Г. Сковорода одним із перших в українській педагогіці звертається до особистості вчителя. На його думку, педагог має, насамперед, дбати і сприяти розкриттю та формуванню в процесі навчання природних нахилів та можливостей дитини. Важливим з цього приводу є його положення про

взаємоповагу і дружбу між учителем і учнем. За Г. Сковородою, педагог має бути нерозривно пов'язаний із народом.

Отже, можна зробити висновок, що міркуючи про людину Г. С. Сковорода приходять до розуміння світу, природи людини і природи людського життя. Тим самим він вперше в історії вітчизняної філософії утворює область роздумів про людину, ідентичності собі в часі, про сутність людини, про сенс життя і т. ін., словом утворює коло антропологічних проблем, вивчаючи людину в онтологічному, гносеологічному, аксіологічному вимірах. Він виступає як мудрець, вчитель життя, а не тільки як мислитель, який прагне пояснити явища внутрішнього і зовнішнього світу.